

عوامل مؤثر بر اجرا و تحقق پروژه‌های عمرانی در شهر خرم‌آباد با تأکید بر نقش مؤلفه‌های

مدیریت شهری

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۵/۰۱/۱۷

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۰۲/۰۸

حکمت امیری (استادیار گروه شهرسازی دانشگاه لرستان)

نعمت شاکرمی* (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد)

محسن کمانداری (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد)

چکیده

با افزایش روزافزون شهرنشینی و گسترش شهرها انجام طرح‌های توسعه شهری و اجرای مناسب پروژه‌های شهری که همه جوانب زندگی شهری و نیازهای شهروندان را برطرف نماید، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. در پروژه‌های شهری، همچون سایر پروژه‌ها، موفقیت پروژه و رضایتمندی کلیه عوامل آن را می‌توان مهم‌ترین امر در مدیریت پروژه دانست. هدف این تحقیق ارزیابی از نقش مدیریت شهری خرم‌آباد در اجرای پروژه‌های عمرانی و ارائه راهکارهایی در جهت اجرای بهتر و مناسب‌تر پروژه‌های عمرانی می‌باشد. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی از نوع کاربردی می‌باشد. داده‌ها و اطلاعات موردنیاز از طریق منابع کتابخانه‌ای و پرسشنامه‌ای جمع‌آوری شده است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و مدل AHP مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاصل از مدل AHP نشان می‌دهد که در بین ۵ معیار حمایت مدیران با امتیاز ۰/۳۱۱ و معیار زمان‌بندی با امتیاز ۰/۰۴۵ به‌عنوان مؤثرترین و ضعیف‌ترین معیارها شناسایی شدند و همچنین در بین ۱۵ زیر معیار زیر معیارهای مشارکت با امتیاز ۰/۱۵۳ و رهبری با امتیاز ۰/۱۳۹ به‌عنوان مؤثرترین معیارها در اجرای پروژه‌های عمرانی و زیر معیارهای تاخیرات با امتیاز ۰/۰۰۴ و زیر معیار تحصیلات مدیر با امتیاز ۰/۰۱۱ به‌عنوان ضعیف‌ترین زیر معیارهای در اجرای پروژه‌های عمرانی رتبه‌بندی شدند، سپس در گام بعدی نتایج به‌دست‌آمده از آزمون همبستگی حاکی از این است که بین تمام عوامل مدیریتی و اجرای پروژه‌های عمرانی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از آزمون رگرسیون نشان داد که در بین عوامل مدیریتی به ترتیب شاخص مدیریت به‌عنوان مهم‌ترین عامل اثرگذار در اجرای پروژه‌های عمرانی و همکاری مردم و شهروندان به‌عنوان ضعیف‌ترین عامل در اجرای پروژه‌های عمرانی شناسایی شدند. درنهایت پیشنهادات و راهکارهایی در جهت اجرای بهتر و مناسب‌تر پروژه‌های عمرانی ارائه گردیده است.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی، مدیریت شهری، پروژه‌های عمرانی، خرم‌آباد

* نویسنده رابط: shahkarami94@yahoo.com

مقدمه:

گسترش شهرنشینی و به دنبال آن مشکلات خاص زندگی شهری مانند مشکلات عمده اجتماعی - اقتصادی و کالبدی بیش از پیش توجه به راهبردهای سودمند برای بهینه‌سازی زندگی شهروندان را ضروری ساخته است. علاوه بر موضوعاتی همچون محیط‌زیست شهری، حمل‌ونقل شهری، ایمنی شهری و برنامه‌ریزی شهری، یکی از عوامل بسیار مهمی که تأثیر فزاینده و تعیین‌کننده‌ای بر عوامل سازنده شهری دارد، مدیریت شهری است. مدیریت امور شهری، آن‌هم در شرایط کنونی که شهرها با رشد شتابان و خلق مستمر مسائل جدید مواجه می‌باشند، وظیفه‌ای بسیار دشوار است که پایانی بر آن نمی‌توان متصور شد. طی چند دهه اخیر پیوندهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی درون شهرها با تغییرات اساسی روبرو بوده است. هم‌اکنون شهرها به‌شدت رشد یافته‌اند و مسائل و مشکلات آن‌ها هم از نظر تعداد و هم از نظر شدت افزایش یافته است (Wood, 2006, 337). اصطلاح مدیریت شهری تنوع مفهومی گسترده‌ای دارد، اما در یک جمع‌بندی کلی مدیریت شهری عبارت است از سازمان‌دهی عوامل و منابع برای پاسخ‌گویی به نیازهای ساکنان شهر و به‌عنوان چارچوب سازمانی اداره و توسعه شهر، به سیاست‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها و عملیاتی مربوط می‌شود که در پی اطمینان از تطابق رشد جمعیت با دسترسی به زیربنایها و خدمات مسکن و اشتغال هستند (کاظمیان ۱۳۷۵: ۴۷). به نقل از Elements of urban management). توجه جدی به مقوله مدیریت شهری برای اولین بار در امور شهرها، زمانی مورد توجه واقع شد که در سال ۱۹۷۶ در کنار مفاهیمی چون برنامه توسعه پایدار شهری، پروژه شهر سالم در دستور کار یکی از برنامه‌های توسعه سازمان ملل UNOP با عنوان مدیریت شهری قرار گرفت (پاپلی یزدی و رجبی، ۱۳۸۶: ۳۲۳). ویلیامز مدیریت شهری را یک تئوری و چشم‌انداز نمی‌داند، بلکه آن را چارچوب پایه و اساس مطالعات شهری می‌داند. او اضافه می‌کند که مدیریت شهری ارتباط قوی و تنگاتنگ با ماهیت شهر از یک طرف و ساختارهای اجتماعی و اقتصادی از طرف دیگر دارد، همچنین مدیریت شهر با سازمان‌های دولتی که در شهر خدمات ارائه می‌دهند و با مردم شهر ارتباط تنگاتنگی دارند (McGill, 1998: 464). رشد فزاینده و چشمگیر شهرنشینی سبب می‌شود سالانه پروژه‌های عمرانی غیر عمرانی در سطح شهر اجرا گردد تا بدین‌وسیله نیازهای جمعیت شهری از این رهگذر مرتفع و آسایش و رفاه شهروندان به‌عنوان یکی از اهداف مدیریت شهری را به ارمغان آورد (Bickerstaff et al, 2002: 62). در میان زیرمجموعه‌های مدیریت یک پروژه، مدیریت هزینه، مدیریت زمان و مدیریت کیفیت به‌عنوان پارامترهای اصلی در پیشرفت و موفقیت پروژه‌ها سهم بسزایی دارند (احمدیان

نژاد، ۱۳۸۶: ۲۶). در بین عوامل مهم در امر مدیریت شهری یکی از مهم ترین مسائلی که وجود دارد مسئله مربوط عمران شهری و اجرای مناسب و سالم و سودمند پروژه های عمرانی می باشد که اگر به این موضوع به دقت پرداخته شود و عوامل مربوط به برنامه ریزی مراحل انجام پروژه، زمان بندی و بودجه اجرای پروژه به طور دقیق پیش بینی و اجرا گردند مسلماً در ایجاد یک شهر زیبا و سالم گام بسیار مهمی برداشته شده است. در این بین موفقیت پروژه و رضایت مندی کلیه عوامل آن شامل مدیران ارشد، ذی نفعان کلیدی و غیر کلیدی، مشتری، کاربر، تیم پروژه و غیره به عنوان مهم ترین امر در مدیریت پروژه مطرح است. بنابراین باید کلیه ابزارها و تکنیک ها، تجارب و مفاهیم بکار گرفته شوند تا این موفقیت تحقق یابد تحقیقات وسیعی در خصوص عوامل ضمانت گر موفقیت پروژه به ویژه پروژه های مدیریت شهری صورت گرفته اند؛ یکی از عوامل کلیدی برای اطمینان از موفقیت پروژه این است که پروژه به صورت واضح و شفاف از ابتدا تعریف شود تا بدین وسیله همه اعضای تیم، ذی نفعان، مشتریان به چشم انداز واحدی از دستاوردهای پروژه دست یابند. اگر از ابتدا بدانیم چه چیز را و چگونه می خواهیم در پایان فعالیت های پروژه داشته باشیم، می توان به موفقیت آن پروژه امیدوار گردید؛ به شرطی که فاکتورهای موفقیت نیز در آن به گونه ای موفقیت آمیز گنجانده شود. شهر خرم آباد دارای مسائل و مشکلات بسیاری در زمینه ی مسائل شهری می باشد که یکی از آنها مسائل مربوط به عمران و پروژه های شهری می باشد، با توجه به اهمیت موضوع، هدف پژوهش حاضر ارزیابی نقش مدیریت شهری و عوامل مربوط به آن را در اجرای پروژه های عمرانی شهر خرم آباد می باشد. در همین راستا پژوهش حاضر راستای پاسخگویی به این سؤالات صورت گرفته است که شناسایی مهم ترین عوامل مدیریتی تأثیرگذار در اجرای پروژه های عمرانی شهر خرم آباد و در گام بعدی بررسی نقش عوامل مدیریت شهری در اجرای پروژه های عمرانی در شهر خرم آباد.

فرضیات تحقیق:

به نظر می رسد بین عوامل نهادی مدیریتی و میزان تحقق پروژه های عمرانی رابطه وجود دارد.
میزان تأثیرگذاری عوامل نهادی - مدیریتی در تحقق و اجرای پروژه های عمرانی متفاوت می باشد.

اهداف تحقیق:

- ۱- بررسی وضعیت اجرای پروژه‌های عمرانی از لحاظ مدیریت شهری
- ۲- ارائه راهکارهایی مناسب جهت بهبود بخشیدن به روند اجرای پروژه‌های عمران شهری و مدیریت مناسب آن‌ها.
- ۳- تعیین و رتبه‌بندی عوامل معیارها و زیر معیارهای مهم در اجرای پروژه‌های عمرانی شهر خرم‌آباد.

روش تحقیق:

این پژوهش از لحاظ هدف از نوع کاربردی و از حیث روش تحقیق، توصیفی- تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز از دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. در بخش کتابخانه‌ای، به گردآوری اطلاعات توصیفی از کتاب‌ها، مقالات، گزارشات و سالنامه‌های آماری پرداخته شده و در بخش میدانی، گردآوری اطلاعات از طریق نمونه‌گیری و با استفاده از ابزار پرسشنامه و مشاهده انجام شده است. برای روایی و پایایی سؤالات پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است و سطح پایایی سؤالات پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۹۲٪ محاسبه شده است که بیانگر ضریب اعتماد بالای آن است. حجم نمونه تحقیق به صورت نمونه‌گیری ساده با استفاده از فرمول کوکران ۱۲۰ (حداقل نمونه لازم برای تحقیقات توصیفی) نفر از کارشناسان، مدیران شهر و تیم‌های اجرایی پروژه انتخاب شده است. برای تحلیل داده‌ها با توجه به ماهیت داده‌ها و متغیرها از نرم‌افزار SPSS برای سنجش متغیرها استفاده شده است. در ابتدا آمار توصیفی تحقیق در قالب شاخص‌های پراکندگی مورد تفسیر قرار می‌گیرند و در گام دوم از آمار استنباطی برای سنجش فرضیه تحقیق استفاده می‌شود. که با توجه به ماهیت داده‌ها از آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شده، سپس در گام بعدی به منظور اولویت‌بندی شاخص‌های پژوهش از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) استفاده شده است. این روش یکی از روش‌های ارزیابی و وزن دهی است که توسط Saaty در سال ۱۹۷۷ پیشنهاد گردید. امروزه این روش به یکی از تکنیک‌های خوب و مؤثر در وزن دهی مربوط به حل مسائل تصمیم‌سازی‌های چندمعیاره و پیچیده تبدیل شده است. اساس و بنیان این روش بر مبنای مقایسه زوجی پایه‌ریزی شده است (Ngai, 2005). در روش تحلیل سلسله‌مراتبی سه مرحله اساسی طی می‌شود که با در نظر گرفتن انتخاب بهترین گزینه و یا اولویت‌بندی به شرح آن پرداخته خواهد شد: الف) ساخت سلسله‌مراتب تصمیم‌سازی. در ساخت سلسله‌مراتب

تصمیم‌سازی، در بالاترین وضعیت هدف اصلی تصمیم‌سازی مشخص می‌شود و در مراتب پایین‌تر ابتدا معیارها، سپس زیرمعیارها و در نهایت گزینه‌های پیش رو قرار می‌گیرند. (ب) ایجاد ماتریس مقایسه زوجی زیرمعیارهای هر معیار و امتیازدهی به زیر معیارها. (ج) حل ماتریس مقایسه زوجی زیرمعیارهای هر معیار و تعیین وزن نسبی هر کدام از زیرمعیارها که در قسمت یافته‌های تحقیق توضیح داده شده است.

جدول شماره (۱): شاخص‌ها و متغیرها مربوط به مؤلفه‌های مدیریت شهری

ردیف	شاخص‌ها	متغیر
۱	عوامل مدیریتی	صلاحیت فنی، شیوه برنامه‌ریزی و مدیریت متمرکز از بالا به پایین، تحصیلات و تخصص مدیران شهری، منضبط و قانونی بودن مدیر، آینده‌نگری و عملی بودن مدیر
۲	ضعف سیستم شهرداری	عدم تعریف منابع مالی کافی و صریح برای شهرداری‌ها بر اساس قوانین و شهرداری‌ها اسلامی شوراهای برای کافی اختیارات وجود جاری، عدم مدیریت شهری، فقدان هماهنگی با امر در محلی نهاد مهم ترین به‌عنوان دیگر نهادهای شهری، بی‌نظمی در زمان‌بندی، فراگیری بیش‌ازحد تصدی امور شهری توسط دولت مرکزی
۳	عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری	عدم ارتباط لازم بین مراکز تحقیقاتی و دانشگاه ای با مدیریت شهری، عدم وجود هماهنگی در خصوص اراضی شهری با سازمان‌های مرتبط، وجود ابهام در زمینه شکل ارتباطات تشکیلاتی بین شهرداری و شورای اسلامی شهر، عدم هماهنگی در امر سرمایه‌گذاری در امور شهری بین بخش خصوصی و دولتی، عدم وجود هماهنگی و همکاری لازم بین شهرداری و سازمان‌های بخش دولتی در برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌ها عمرانی.
۴	علل قانونی	تعدد قوانین و تبصره‌های مربوط به اختیارات مدیران شهری، وجود ابهام و تعارض در قوانین تفکیک زمین، تملک زمین، کنترل ساخت‌وساز، ضوابط و مقررات ساختمانی، خودداری نهادهای اداری و دولتی در پرداخت هزینه‌های طرح‌های نقص یا شهری، عدم وجود یک قوه مجریه قوی و باصلاحیت، فقدان بالادست هنگام به و راهبردی توسعه
۵	مردم و شهروندان	فقدان مشارکت‌های مطلوب مردمی، عدم درک نقش شهروندی و هماهنگی طرح‌ها، نبودن پل تهیه فرایند در مردم مشارکت در اجرای پروژه‌ها، عدم رسانه‌های مستمر و کامل همکاری ارتباطی بین مردم و مدیران شهر، عدم مردم میان در شهرسازی نشر فرهنگ در گروهی

(منبع: نگارندگان)

مفاهیم دیدگاه‌ها و مبانی نظری تحقیق:

عنصر مدیریت همواره در ارتباط مستقیم با تجربه بوده و در طول تاریخ نقش فزاینده آن در ارتقاء توان علمی و عملی جوامع بشری مشهود است. جهت‌دهی فعالیت‌های شهری و ترسیم چشم‌انداز شهر در راستای دستیابی به توسعه پایدار و انجام پروژه‌های عمرانی از جمله مهم‌ترین وظایف مدیران شهری به شمار می‌رود. آن بخش از وظایف مدیریت شهری که راسا از سوی شهرداری یا توسط پیمانکاری طرف قرارداد شهرداری در چارچوب فعالیت‌های عمرانی شهر به انجام می‌رسد، از جمله از وظایف عملیاتی مدیریت شهری به شمار می‌رود. در واقع اعمال صحیح مدیریت تأثیر مستقیم در بهبود، روش‌ها، تقلیل هزینه‌ها، افزایش بازدهی، رشد کمی و کیفی و کاهش زمان اجرای طرح‌ها و برنامه‌ها دارد. از دلایل مهم و اساسی در موفقیت پروژه‌ها، ایجاد فرآیندها و ضوابط شفاف، تدفین اجرا، عناصر کلیدی و وجود اطلاعات روشن در مورد پروژه است (fernholz&morales, 2006: 19). تجربیات جهانی نشانگر آن است که در صورت عدم وجود ساختارهای ارتباطی شفاف و دقیق و عدم پیش‌بینی چهارچوب‌های موردنیاز و تحلیل و آنالیزهای مختلف سیاسی، اجتماعی و تکنیکی پروژه‌ها از موفقیت‌چندانی برخوردار نخواهد بود (ADB). شهر یک مجموعه زنده است و این مجموعه زنده باید به صورت یکپارچه اداره شود. امکان ندارد که به قسمتی از آن رسیدگی گردد و قسمت‌های دیگر رها شود. اگر قسمتی از شهر توسط یک مجموعه و قسمت‌های دیگر توسط مجموعه‌های دیگری مجزا و مستقل از یکدیگر اداره شود، این شهر به زودی می‌میرد و از بین می‌رود. به اعتقاد مامفورد شهر عبارت است از یک شبکه جغرافیایی، یک سازمان اقتصادی، یک فرآیند صنعتی، صحنه‌ای برای کنش اجتماعی و نهادی زیباشناختی از وحدت جمعی شهروندان است (لطیفی، ۱۳۸۴: ۱۱). به نظر گپی اندیشمند هندی، شهر یک حقیقت فرهنگی است، زیرا که فرهنگ بارزترین و میرهن‌ترین عامل در پدیده‌های بشری است (Gopi, 1980: 42-43) در طبقه‌بندی عمومی انواع سیستم‌ها، شهرها به‌عنوان یکی از سیستم‌های اقتصادی- اجتماعی، جز پیچیده‌ترین سیستم‌ها به شمار می‌روند (Boulding, 1956: 13). در واقع شهر نمودی از نیروهای اجتماعی سازنده و فلج‌کننده به شمار می‌آید و سیمای شهر نشان‌دهنده‌ی این واقعیت است که این نیروها در یک نبردگاه رقابتی چگونه یکدیگر را تضعیف یا حذف می‌کنند. عناصر سیستم شهر عبارت‌اند از: تمرکز منابع مالی و انسانی، انباشت سرمایه، فعالیت بازارها، مدیریت نظام، فعالیت‌های تولیدی، روابط اجتماعی و در نهایت تجددخواهی جامعه می‌باشد (شکویی، ۱۳۸۷: ۲).

مدیریت شهری:

پیشینه تاریخی مدیریت شهری به سال ۱۹۷۶ برمی‌گردد که در کنار مفاهیمی چون برنامه‌ی توسعه‌ی پایدار شهری و پروژه شهر سالم در دستور کار یکی از برنامه‌های توسعه سازمان ملل (UNOP) با عنوان برنامه مدیریت شهری قرار گرفت (صفی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۴)، مدیریت شهری تلاشی است برای هماهنگ کردن و یکپارچه کردن اقدامات دولتی و خصوصی برای چیره شدن بر مسائلی که ساکنان شهرها با آن مواجه هستند (برک پور و اسدی ۱۳۸۸: ۷۹). مدیریت شهری: اداره‌ی امور شهر به‌منظور ارتقاء مدیریت پایدار و همچنین یک سازمان گسترده‌ی متشکل از عناصر و اجزای رسمی و غیررسمی مؤثر و ذی‌ربط در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر باهدف اداره، کنترل و هدایت توسعه‌ی همه‌جانبه و پایدار شهر موردنظرمی باشد (خادم حسینی ۱۳۹۰: ۵)، در رابطه با مفهوم و کارکرد مدیریت شهری چنین می‌توان بیان کرد که مدیریت شهری بیش تر وجه فنی و اجرایی دارد و نسبت به حکومت شهری، جو حاکمیتی آن کمتر است و نهادهای مدیریتی شهر بیش تر مجری تصمیمات نهادهای حکومتی هستند که معمولاً در سطح ملی یا محلی مطرح شوند (آخوندی و همکاران، ۱۳۸۷: ۷۳). بحث‌های کلیدی درباره‌ی «بهترین» راه‌های اداره شهر طیف وسیعی از موضوعات مختلفی چون مدل حکومت، قدرت شهردار، نحوه انتخاب شهردار توسط شورا از میان اعضای آن یا خارج از انتخاب شهردار توسط شورا و شهردار (روش‌های مختلف مستقیم، با یکپارچه شهروندان، بارای مجزای مختلف شهر و یا به‌صورت مرکب)، رأی مخفی غیر حزبی، تعادل رابطه شورا و شهردار، مسئولیت‌پذیری مدیر شهر و بی‌طرفی سیاسی را در برمی‌گیرد (Hall: 2005:211). اهداف مدیریت شهری عبارت‌اند از ارتقای شرایط زندگی همه جمعیت شهر، تشویق توسعه اجتماعی- اقتصادی پایدار، حفاظت از محیط کالبدی شهر (لنشی زند و همکاران ۱۳۹۱: ۸).

وظایف مدیریت شهری و شهرداری‌ها

صرف‌نظر از اینکه شهرداری‌های مختلف در نقاط متفاوت جهان چه وظایفی را به انجام می‌رسانند اصولاً سیر تحولی جوامع ایفای وظایف و تعقیب اهداف خاصی را برای مدیریت شهری به‌طور عام و شهرداری به‌طور خاص الزامی نموده یا حداقل موردتوجه و تأکید قرار داده است. این اهداف و وظایف اغلب به‌وسیله سازمان‌های وابسته به سازمان ملل تحلیل، معرفی و

ترویج می‌شوند (کاظمیان، ۱۳۸۲: ۴۳). در واگذاری وظایف تعیین‌شده به شهرداری‌ها باید به صورت تدریجی و همگام با تأمین و تخصیص امکانات لازم قانونی، تشکیلاتی، مالی و نیروی انسانی و نحوه توزیع این امکانات بین شهرداری و سازمان‌های دولتی بر اساس دستورالعمل‌های مشخص صورت گیرد (کاظمیان، سعیدی رضوانی، ۱۳۸۳: ۳۲)؛ و همچنین وظیفه مدیران شهری تبدیل دروندادهای خارجی (پول، افراد، مهارت) به برون دادها (خدمات شهری، سود، رضایت، یکپارچه‌سازی اهداف ذینفعان مختلف در سازمان شهری) به شیوه مؤثر و کارآمد می‌باشد (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸).

می‌توان وظایف شهرداری را به چهار گروه کلی تقسیم کرد:

- ۱ - وظایفی که باعث حفظ نهاد شهرداری باشد. مثل قوانین اخذ عوارض، قبول هدایا، فروش اموال منقول و غیرمنقول، برآورد تنظیم بودجه شهرداری‌ها.
  - ۲ - وظایفی که برای حفظ نظم و نظارت بر رعایت ضوابط شهرداری لازم است؛ مانند کنترل آمدوشد شهری از طریق پلیس راهنمایی و رانندگی که زیر نظر شهرداری است. یا جلوگیری از سد معبر، رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته و جلوگیری از تأسیس اماکن مخالف بهداشت.
  - ۳ - ایجاد محل‌های خدماتی مثل احداث مکان‌های مخصوص تخلیه زباله و نخاله، کشتارگاه‌ها، آرامستان‌ها، توالت‌های عمومی و.....
  - ۴ - وظایف عمرانی و توسعه‌ای مثل ایجاد خیابان‌ها، میدان‌ها، بوستان‌ها، توسعه معابر، حفظ آثار باستانی و محورهای تاریخی شهر.
- بدیهی است که وظایف عمرانی در مقایسه به سه مورد دیگر پیچیده‌تر و سنگین‌تر بوده و حجم بیش تری از فعالیت‌ها و در نتیجه بودجه شهرداری را به خود اختصاص می‌دهد. از سوی دیگر حتی سایر وظایف شهرداری را می‌توان در راستای انجام هرچه بهتر وظایف عمرانی و توسعه‌ای دانست (کاشانی جو، خشایار، ۱۳۹۰: ۲۷).

طرح عمرانی:

طرح عمرانی مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی و اجتماعی در یک موقعیت جغرافیایی معلوم و در یک دوره زمانی از قبل تعیین‌شده، با اعتبار معین، برای اجرای یک قسمت مشخص از فعالیت‌های یک بخش اقتصادی در قالب برنامه عمرانی، به مرحله اجرا درمی‌آید. در حال حاضر طرح‌های عمرانی به دودسته عمده تقسیم می‌گردند: ۱ - طرح عمرانی ملی ۲ - طرح عمرانی استانی.

هر طرح از تعدادی پروژه تشکیل می‌شود، پروژه مجموعه‌ای از عملیات هم‌جنس است که یک یا چند هدف از اهداف و عملیات یک طرح را تأمین می‌کند. (وزیریان، مفاهیم و اصطلاحات بودجه‌ریزی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، تهران، ۱۳۸۲).

مراحل اولیه به را انجام یک پروژه را می‌توان به پنج مرحله تقسیم‌بندی کرد که عبارت‌اند از: گام اول ترسیم چشم‌انداز پروژه: هر تیم و گروه کاری باید یک‌چشم‌انداز برای نیل به هدف خود ترسیم کند تا با مشخص کردن آن‌ها برای پروژه و تعیین اهداف کوتاه‌مدت به درک جمعی از آنچه باید به دست آورد نائل گردد. در تنظیم چشم‌انداز باید مراحل زیر صورت گیرد: ۱- موافقت حامی پروژه جلب شود ۲- نیازهای مشتری پروژه کاملاً برآورده شود ۳- هدف مشخص باشد و زمان‌بندی به‌دقت صورت گیرد ۴- نکات به‌دقت به کلیه اعضا تفهیم شود. چشم‌انداز نباید حالت ابلاغ‌نامه داشته باشد بلکه باید به یک‌یک اعضا تفهیم شود و از دلایل انجام پروژه آگاه شوند (Kerzner, 2009) گام دوم تعریف محدوده پروژه: محدوده فهرستی از فعالیت‌ها و تحویل شدنی‌های پروژه که تکمیل آن‌ها منجر به حصول چشم‌انداز می‌شود را به دست می‌دهد (یزدان پناه و کشتیبان، ۱۳۸۶: ۲۲). گام سوم ساختار و سازمان تیم پروژه: در این مرحله بعد از تعیین چشم‌انداز و تعیین محدوده باید افرادی را برای انجام پروژه تعیین کرد. می‌توان یک چارت مشخص کرد که مشتریان، ذینفعان کلیدی، اعضای کلیدی گروه‌های کاری و دیگر افراد درگیر با تعیین خطوط ارتباطی بین هرکدام از آن‌ها مشخص شود. چراکه تعداد تقریبی افراد لازم برای تکمیل عملیات اجرایی پروژه، مسئولیت‌های اعضای آن گروه را تعیین می‌کند. گام چهارم مسیر حرکت: در این مرحله، لازم است در قالب یک مسیر، برنامه‌ریزی در سطح بالا برای پروژه صورت گیرد تا فهرستی از فازها، فعالیت‌ها و وظایفی را که پروژه در خلال آن‌ها حرکت می‌کند به دست آورد و چرخه حیات مدیریت پروژه کامل شود (mulycany, 2009) گام پنجم تعیین ریسک‌ها: قدم نهایی در تدوین یک پروژه تهیه یک فهرستی از ریسک‌ها و پیامدهایی است که در حال حاضر مشخص بوده و با تعیین آن‌ها می‌توان حامی پروژه را از درجه ریسک کلی پروژه آگاه نمود و حمایت آن‌ها را برای حل این مشکلات در اولین زمان ممکن به دست آورد. عوامل مؤثر دیگری که در کامیابی پروژه‌های مدیریت شهری نقش دارند عبارت‌اند از:

۱. توافق بین کلیه ذی‌نفعان، تیم پروژه، مشتری، مدیریت ارشد بر سر اهداف پروژه.
۲. برنامه‌ای که مسیر کلی پروژه و مسئولیت‌ها را مشخص کرده و جزئیاتی جهت تخمین منابع انسانی، مالی، تجهیزاتی و زمان لازم برای اجرای کار را شامل شود و به‌عنوان وسیله‌ای برای

سنجش پیشرفت پروژه در نظر گرفته شده و در هر برهه زمانی به عنوان یک هشداردهنده عمل کند.

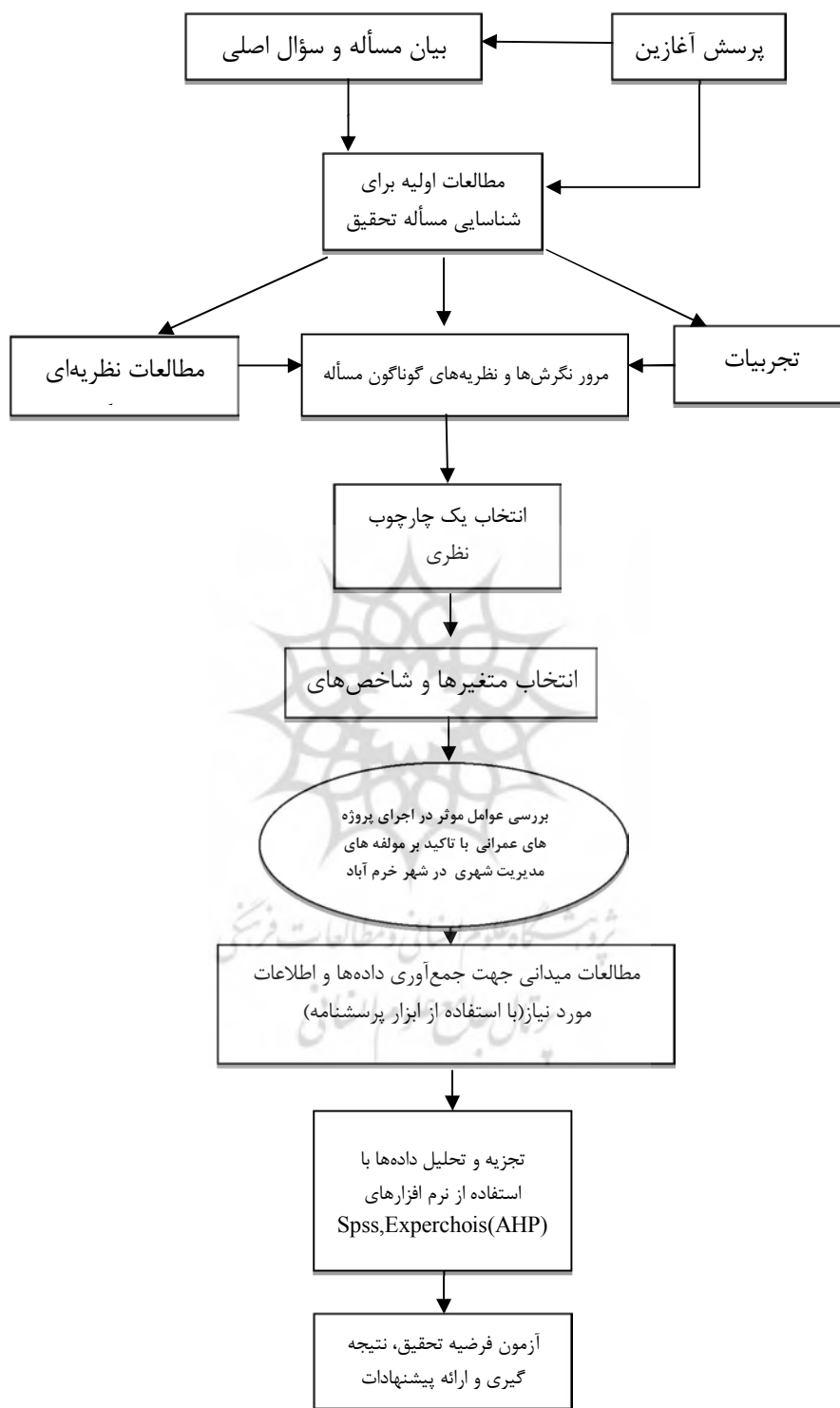
۳. ارتباطات مؤثر و مثبت بین افراد درگیر در پروژه برای هماهنگی عملیات و درک و حل مشکلات و واکنش مناسب در برابر تغییرات.

۴. یک محدوده کنترل شده بامنظور نمودن انتظارات ذی نفعان جهت اطمینان از اینکه هر فرد درگیر در پروژه دقیقاً می داند چه چیز باید در بازه زمانی و چارچوب بودجه مشخص انجام شود.

۵. حمایت مدیریت ارشد که با تصمیمات خود، پروژه را به حرکت درمی آورد و موجب رفع موانع سازمانی می شود

۶. عملکرد مؤثر تیم پروژه؛ در این خصوص می توان به مدل گریت ۱ اشاره نمود: اهداف (G)، نقش ها (R)، انتظارات (E)، توانایی ها (A)، زمان بندی (T) مدل گریت تعیین می کند که افراد قبل از همکاری باهم چه مسائلی را باید در نظر گرفته و انجام دهند. (فلسفی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵).

محدوده‌ی مورد مطالعه:

خرم‌آباد مرکز شهرستان خرم‌آباد و استان لرستان است. این شهرستان از شمال به شهرستان سلسله، از شمال شرق به شهرستان بروجرده، از شرق به شهرستان‌های دورود و الیگودرز، از جنوب به شهرستان اندیمشک و از غرب و جنوب غرب به شهرستان‌های کوه دشت، دوره و پل دختر محدود می‌شود. خرم‌آباد در مختصات ۳۳،۴۸ شمالی و ۴۸،۳۵ درجه شرقی و در ارتفاع ۱۱۴۷،۸ متری از سطح دریا قرار دارد. این شهر دارای آب‌وهوای مدیترانه‌ای معتدل و نیمه مرطوب است، و دارای میزان بارندگی بسیار، خصوصاً در بهار می‌باشد. بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران، جمعیت شهرستان خرم‌آباد در سال ۱۳۹۰ برابر با ۴۸۷،۱۶۷ نفر بوده است که ۲۷،۷ درصد جمعیت استان لرستان را شامل می‌شود. به این ترتیب، شهرستان خرم‌آباد، پرجمعیت‌ترین شهرستان استان لرستان محسوب می‌شود. در ادامه پروژه‌های عمرانی مورد مطالعه در شهر خرم‌آباد سال ۱۳۹۳ آورده شده است.

جدول (۲) مشخصات پروژه‌های مورد بررسی در شهرداری خرم‌آباد

ردیف	نام پروژه	زمان‌بندی		مدت قرارداد	مبلغ قرارداد	تاخیرات
		آغاز	پایان			
۱	پل عابر پیاده بلوار ولایت	۹۳/۲	۹۳/۶	۵ ماه	۳۵۰۰۰۰۰۰۰	۲۳ روز
۲	مرمت و زیباسازی اسکله دریاچه کیو	۹۳/۵	۹۳/۱۲	۷ ماه	۱۰۵۰۰۰۰۰۰۰	-
۳	احداث میدان اسدآبادی		۹۳/۵	۲ ماه	۷۶۰۰۰۰۰۰۰	۱ ماه
۴	پل ۹ دی	۹۰/۳	۹۳/۵	۳ سال	۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۴ ماه
۵	احداث ۵ بوستان محله‌ای	۹۳/۲	۹۳/۶	۴ ماه	۸۸۰۰۰۰۰۰۰۰	۵ ماه

منبع: (شهرداری خرم‌آباد، ۱۳۹۳)

جدول (۳) وضعیت کلی تعدادی از پروژه‌های انجام‌شده توسط شهرداری خرم‌آباد در سال‌های ۹۲-۹۳

شرح عملیات	مقدار	هزینه
هزینه عمرانی		۲۷/۰۵۰/۸۱۵/۷۱۴
آسفالت (تن)	۶/۷۰۰	۵/۸۷۵/۰۰۰/۰۰۰
خاک‌برداری (مترمکعب)	۱۲/۰۰۰	۶۰۰/۰۰۰/۰۰۰
جدول‌گذاری (متر طول)	۹/۵۰۰	۳/۸۰۰/۰۰۰/۰۰۰
موزاییک فرش (مترمربع)	۱۴/۰۰۰	۳/۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰
پخش بیس (مترمربع)		۹/۰۰۰

۲۸۰/۰۰۰/۰۰۰	۲/۸۰۰	کاشت درخت (اصله)
۳۵۰		تولید پل و دریچه
۶۰۱		پایان کار

منبع: (شهرداری خرم‌آباد، ۱۳۹۳)

یافته‌های تحقیق:

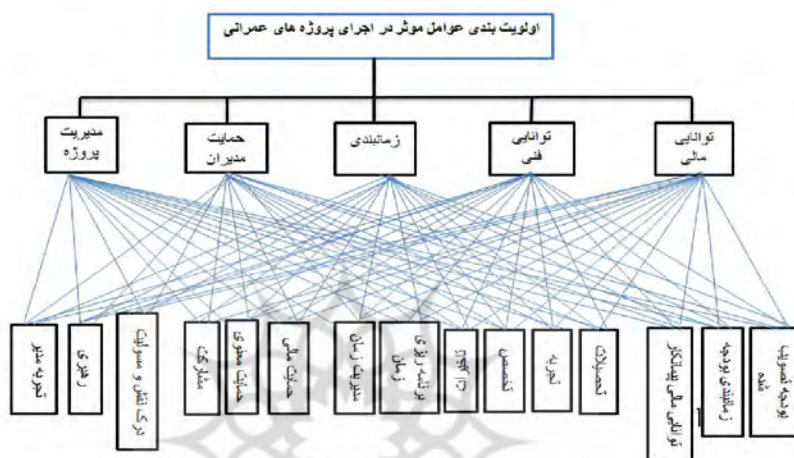
از بین ۱۲۰ نفر پاسخگویان به پرسشنامه تعداد ۹۲ نفر (۷۶/۶) مرد و تعداد ۲۸ (۲۳/۳) نفر از پاسخگویان را زنان تشکیل می‌دهند. از نظر ترکیب سنی جمعیت مورد مطالعه به این صورت است از بین ۱۲۰ نفر پاسخگویان به پرسشنامه تعداد ۲۱ نفر (۱۷/۵) زیر ۳۰ سال، ۵۰ نفر (۴۱/۶) بین ۳۱ تا ۴۰، ۳۲ نفر (۲۶/۶) بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۱۷ نفر (۱۴/۱۶) از شرکت‌کنندگان را افراد بالای ۵۰ سال تشکیل می‌دهند. توصیف پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تحصیلی بدین صورت است که از بین ۱۲۰ نفر از پاسخگویان به پرسشنامه تعداد ۱۸ نفر (۱۵٪) را افراد دیپلم و زیر دیپلم، تعداد ۳۱ (۲۵/۸) نفر را افراد دارای سطح تحصیلات کاردانی و تعداد ۶۲ نفر (۵۱/۶) را افراد دارای مدرک کارشناسی و تعداد ۹ نفر (۷/۵) را افراد کارشناس ارشد و بالاتر تشکیل می‌دهند. توصیف پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت اشتغال: بیش تر پاسخگویان یعنی تعداد ۴۸ نفر (۴۰٪) جزو شهرداری بوده و تعداد ۴۶ (۳۸/۳۳) جزو شورای شهر و تعداد ۲۰ نفر (۱۶/۶) از اعضای شورایاری و بقیه در سایر نهادها مشغول به فعالیت بوده‌اند.

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP):

در این تحقیق به دنبال این هستیم که با بکار بردن مدل AHP مهم ترین عوامل یا معیارهای و زیر معیارهای مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی شهر خرم‌آباد را مشخص کنیم. در راستای رسیدن به این هدف ابتدا با استفاده از مستندات مرتبط سپس با نظر سنجی از کارشناسان معیارها و زیر معیارهای مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی شناسایی و در قالب پرسشنامه طراحی گردیدند. در نهایت با استفاده از نتایج پرسشنامه و مقایسه زوجی با استفاده از نرم‌افزار Expert choice شاخص‌های مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی تعیین و رتبه‌بندی شدند. مراحل انجام این مدل به شرح زیر می‌باشد.

گام اول: در این مرحله بعد از تعریف مسئله هدف از تصمیم‌گیری به صورت سلسله مراتبی از عوامل و عناصر تشکیل‌دهنده تصمیم ترسیم می‌شود. فرآیند تحلیل سلسله مراتبی،

نیازمند شکستن مسئله تصمیم با چندین شاخص به سلسله مراتبی از سطوح است. بدین منظور از درخت تصمیم استفاده می‌شود که از ۳ سطح تشکیل شده است: سطح اول شامل هدف کلی از تصمیم‌گیری می‌باشد. در سطح دوم معیارهای کلی قرار دارند که تصمیم‌گیری بر اساس آن‌ها صورت می‌گیرد. در سطح سوم زیر معیارها قرار می‌گیرند. شکل شماره ۲. نشان‌دهنده ساختار سلسله مراتبی اولویت‌بندی شاخص‌های مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی می‌باشد.

نمودار شماره ۲: نمودار درختی معیارها و زیر معیارها (منبع: نگارندگان)

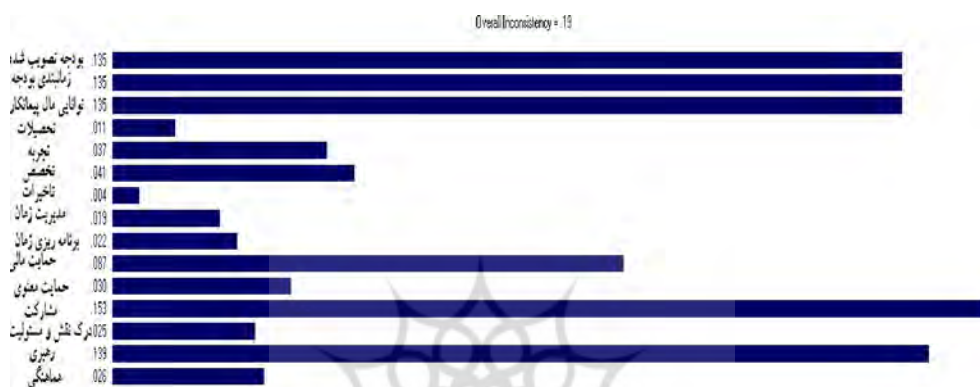
گام دوم: در این مرحله ابتدا امتیازهای داده شده به هر کدام از ۵ معیار انتخاب شده توسط کارشناسان با استفاده از نرم‌افزار Expert choice مشخص شد و در بین ۵ معیار مهم در اجرای پروژه‌های عمرانی به ترتیب معیار حمایت مدیران با امتیاز ۰/۳۱۱ و معیار زمان‌بندی با امتیاز ۰/۰۴۵ به عنوان مؤثرترین و ضعیف‌ترین معیارها در اجرای پروژه‌های عمرانی شناسایی شدند.

نمودار شماره ۳: رتبه‌بندی معیارها مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی شهر خرم‌آباد

منبع: یافته‌ها تحقیق

گام سوم: در این مرحله بعد از رتبه‌بندی معیارهای مهم نوبت به رتبه‌بندی زیرمعیارهای مهم و مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی پرداخته شد و در بین ۱۵ زیر معیار مهم زیر معیارهای مشارکت با امتیاز ۰/۱۵۳ و رهبری با امتیاز ۰/۱۳۹ به‌عنوان مؤثرترین معیارها در اجرای پروژه‌های عمرانی و زیر معیارهای تا خیرات با امتیاز ۰/۰۰۴ و زیر معیار تحصیلات مدیر با امتیاز ۰/۰۱۱ به‌عنوان ضعیف‌ترین زیر معیارهای مهم در اجرای پروژه‌های عمرانی رتبه‌بندی شدند.

نمودار شماره ۴: رتبه‌بندی زیر معیارها مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی شهر خرم‌آباد
منبع: یافته‌های تحقیق

در گام بعدی برای بررسی نرمال بودن مؤلفه‌های ابعاد الگو از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید و در تمامی آزمون‌ها، نتایج به‌صورت زیر می‌باشد.

جدول (۴) نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف برای متغیرهای پژوهش

نتیجه فرضیه	سطح معناداری	متغیرهای تحقیق
نرمال می‌باشد	۰/۰۷۴۳	عامل مدیریتی
نرمال می‌باشد	۰/۰۶۵۱	ضعف سیستم شهرداری
نرمال می‌باشد	۰/۱۰۳۴	عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری
نرمال می‌باشد	۰/۱۱۰۵	علل قانونی
نرمال می‌باشد	۰/۰۷۱۲	مردم و شهروندان

مدیریت زمان	۰/۰۶۴۵	نرمال می‌باشد
ایمنی	۰/۰۷۸۴	نرمال می‌باشد
رضایت شهروندان	۰/۰۶۵۹	نرمال می‌باشد
صرفه‌جویی در هزینه‌ها	۰/۰۵۸۷	نرمال می‌باشد
زمان‌بندی	۰/۰۶۷۹	نرمال می‌باشد
عدم تخلف و موارد حقوقی	۰/۰۶۵۹	نرمال می‌باشد
بهره‌وری	۰/۱۲۰۸	نرمال می‌باشد

منبع: یافته‌ها تحقیق

همان‌طور که در جدول شماره مشاهده می‌شود مقدار سطح معنی‌داری در تمامی مؤلفه‌ها بزرگ‌تر از مقدار خطای ۰/۰۵ می‌باشد، یعنی مؤلفه‌های پژوهش همگی نرمال می‌باشند و می‌توان چنین استدلال نمود که آنچه محقق از توزیع داده‌ها انتظار داشته است تحقق یافته است و تفاوت معنی‌داری بین فراوانی‌های مشاهده‌شده و فراوانی‌های مورد انتظار وجود ندارد. با توجه به ماهیت داده‌ها از آزمون پیرسون استفاده شده است.

آزمون همبستگی پیرسون یک آزمون پارامتریک برای بررسی همبستگی بین دو یا چند متغیر و میزان آن است. این آزمون زمانی مورداستفاده قرار می‌گیرد که اولاً متغیرهای تحقیق نسبتی یا فاصله‌ای باشند و ثانیاً توزیع متغیرها نرمال باشد (دلاور، ۱۳۸۷). گویه‌های مربوط به هر یک از ۵ شاخص به ترتیب عوامل مدیریتی عبارت‌اند از (صلاحیت فنی، شیوه برنامه‌ریزی و مدیریت متمرکز از بالا به پایین، تحصیلات و تخصص مدیران شهری، منضبط و قانونی بودن مدیر، آینده‌نگری و عملی بودن مدیر). ضعف سیستم شهرداری (عدم تعریف منابع مالی کافی و صریح برای شهرداری‌ها بر اساس قوانین جاری، عدم وجود اختیارات کافی برای شوراهای اسلامی و شهرداری‌ها به‌عنوان مهم‌ترین نهاد محلی در امر مدیریت شهری، فقدان هماهنگی با دیگر نهادهای شهری، بی‌نظمی در زمان‌بندی، فراگیری بیش‌ازحد تصدی امور شهری توسط دولت مرکزی) عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری علل قانونی (تعدد قوانین و تبصره‌های مربوط به اختیارات مدیران شهری، وجود ابهام و تعارض در قوانین تفکیک زمین، تملک زمین، کنترل ساخت‌وساز، ضوابط و مقررات ساختمانی، خودداری نهادهای اداری و دولتی در پرداخت هزینه‌های شهری، عدم وجود یک قوه مجریه قوی و باصلاحیت، فقدان یا نقص طرح‌های توسعه راهبردی و به‌هنگام بالادست). مردم و شهروندان (فقدان مشارکت‌های مطلوب مردمی، عدم درک نقش شهروندی و هماهنگی در اجرای پروژه‌ها، عدم مشارکت مردم در فرایند

تهیه طرح‌ها، نبودن پل ارتباطی بین مردم و مدیران شهر، عدم همکاری کامل و مستمر رسانه‌های گروهی در نشر فرهنگ شهرسازی در میان مردم).

آزمون فرضیه

در اینجا بامنظور نمودن میزان خطای ۱ درصد به بررسی فرضیه می‌پردازیم. در این مرحله ابتدا به بررسی فرضیه اول یعنی ارزیابی رابطه بین نهاد مدیریت شهری و اجرای پروژه‌های عمرانی با استفاده از آزمون پیرسون پرداخته شده است و سپس به آزمون فرضیه دوم تحقیق یعنی تعیین میزان تفاوت تأثیرگذاری عوامل نهاد مدیریتی در اجرای پروژه‌های عمرانی با از آزمون رگرسیون پرداخته شده است.

جدول (۵) نتایج آزمون همبستگی پیرسون عوامل مؤثر در اجرای پروژه‌های عمرانی

۶	۵	۴	۳	۲	۱	
					۱	اجرا
				۱	۰/۸۳۲**	عوامل مدیریتی
			۱	۰/۷۶۱**	۰/۹۱۰**	ضعف سیستم شهرداری
		۱	۰/۸۶۲**	۰/۹۲۲**	۰/۹۸۵**	عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری
	۱	۰/۷۹۲**	۰/۸۶۵**	۰/۹۰۷**	۰/۹۵۶**	علل قانونی
۱	۰/۹۱۳**	۰/۸۷۲**	۰/۹۳۴**	۰/۹۳۴**	۰/۹۴۷**	مردم و شهروندان

(**) مشخص شده‌اند در سطح (۰,۰۵) و ضرایبی که با علامت (*) مشخص شده‌اند در سطح (۰,۰۱) معنادار می‌باشند

ضرایب همبستگی که با علامت

برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است همان‌گونه که جدول شماره (۵) نشان می‌دهد بین دو متغیر عوامل مدیریتی و اجرای طرح‌های عمرانی رابطه‌ی مثبت ($R=0/832$) وجود دارد و این مقدار همبستگی در سطح آلفای (۰/۰۰) معنی‌دار است. به عبارت دیگر هرچه وضعیت عوامل مدیریتی بهتر باشد، اجرای طرح‌های عمرانی موفقیت‌آمیزتر است و بالعکس.

✓ بین ضعف سیستم شهرداری و اجرای طرح‌های عمرانی رابطه وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه همان گونه که جدول شماره (۵) نشان می‌دهد، ضریب همبستگی مشاهده شده ($R=0/910$) با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آن ($P=0/00$) و کمتر از $0/05$ است پس فرض صفر رد می‌شود و نتیجه گرفته می‌شود که بین این دو متغیر یعنی ضعف سیستم شهرداری و اجرای طرح‌های عمرانی رابطه مثبت معناداری وجود دارد.

✓ بین عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری و اجرای طرح‌های عمرانی رابطه وجود دارد.

همان گونه که جدول شماره (۵) نشان می‌دهد، ضریب همبستگی مشاهده شده ($R=0/985$) با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آن ($P=0/00$) و کمتر از $0/05$ است پس فرض صفر رد می‌شود و نتیجه گرفته می‌شود که بین این دو متغیر یعنی عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری و اجرای طرح‌های رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

✓ بین علل قانونی و تحقق‌پذیری طرح‌های عمرانی رابطه وجود دارد.

همان گونه که جدول شماره (۵) نشان می‌دهد، ضریب همبستگی مشاهده شده ($R=0/956$) با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آن ($P=0/00$) و کمتر از $0/05$ است پس فرض صفر رد می‌شود و نتیجه گرفته می‌شود که بین این دو متغیر یعنی علل قانونی و تحقق‌پذیری طرح‌های عمرانی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

✓ بین مردم و شهروندان و تحقق‌پذیری طرح‌های عمرانی رابطه وجود دارد.

همان گونه که جدول شماره (۵) نشان می‌دهد، ضریب همبستگی مشاهده شده ($R=0/947$) با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آن ($P=0/00$) و کمتر از $0/05$ است پس فرض صفر رد می‌شود و نتیجه گرفته می‌شود که بین این دو متغیر یعنی مردم و شهروندان و تحقق‌پذیری طرح‌های عمرانی رابطه مثبت معناداری وجود دارد.

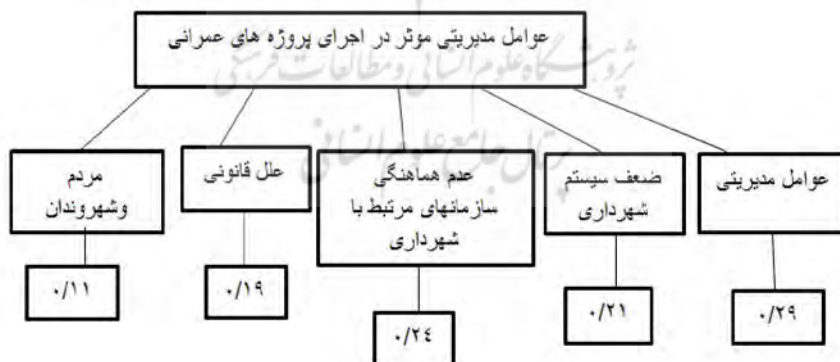
در ادامه برای تعیین میزان تأثیر و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اجرای طرح‌های عمرانی از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. به این صورت که ابتدا همبستگی متغیرها برای به دست آوردن رابطه بین آن‌ها محاسبه شده و سپس از آزمون رگرسیون برای تعیین میزان تأثیر عوامل مدیریتی بر اجرای طرح‌های عمرانی استفاده می‌شود:

جدول (۶) نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره بین عاملها تأثیرگذار بر اجرای طرحهای عمرانی

اجرای طرحهای عمرانی						متغیر ملاک متغیر پیش‌بین
R ²	R	sig	β	T	B	
۰/۶۹۲	۰/۸۳۲**	۰/۰۰۰	۰/۲۹۱	۱۷/۱۶۸	۰/۲۳۱	عوامل مدیریتی
۰/۸۸۲	۰/۹۱۰**	۰/۰۰۰	۰/۲۱۱	۲/۱۱۷	۰/۱۲۹	ضعف سیستم شهرداری
۰/۹۷۰	۰/۹۸۵**	۰/۰۰۰	۰/۲۴۱	۲/۳۰۶	۰/۳۸۶	عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری
۰/۹۱۳	۰/۹۵۶**	۰/۰۰۰	۰/۱۹۳	۳/۰۸۶	۰/۲۴۱	علل قانونی
۰/۸۹۶	۰/۹۴۷**	۰/۰۰۰	۰/۱۱۲	۲/۳۶۱	۰/۱۶۲	مردم و شهروندان

منبع: یافته‌ها تحقیق

همان‌طور که جدول (۶) نشان می‌دهد عوامل مدیریتی با بتای ۰/۲۹۱ بیش‌ترین تأثیر را بر روی متغیر اجرای طرحهای عمرانی دارد. به این معنی که با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر عوامل مدیریتی، اجرای طرحهای عمرانی ۰/۲۹۱ افزایش می‌یابد و بالعکس. سایر عوامل به ترتیب عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری با بتای (۰/۲۴۱)، علل قانونی (۰/۱۹۳)، مردم و شهروندان (۰/۱۱۲) و ضعف سیستم و شهرداری (۰/۲۱۱) بیش‌ترین تأثیر را بر روی متغیر اجرای طرحهای عمرانی دارند.

نمودار شماره (۱): میزان اثرگذاری عوامل مدیریتی در پروژه‌ها. (منبع: یافته‌های تحقیق)

بحث و نتیجه گیری:

نتایج به دست آمده در این تحقیق با نتایج تحقیقی که رهنما و خسروی در مورد طرح‌های عمرانی منطقه ۹ شهر مشهد انجام داده‌اند همخوانی دارد یعنی در هردو تحقیق نتایج نشان می‌دهد نقش مدیریت شهری در اجرای پروژه‌های عمرانی بسیار مؤثر می‌باشد و تا خیرات زمانی در اجرای پروژه‌های عمرانی مؤثر هستند. از دلایل مهم و اساسی در موفقیت پروژه‌ها، ایجاد فرآیندها و ضوابط شفاف، تدفیق اجراء، عناصر کلیدی و وجود اطلاعات روشن در مورد پروژه است تجربیات جهانی نشانگر آن است که در صورت عدم وجود ساختارهای ارتباطی شفاف و دقیق و عدم پیش‌بینی چهارچوب‌های موردنیاز و تحلیل و آنالیزهای مختلف سیاسی، اجتماعی و تکنیکی پروژه‌ها از موفقیت چندانی برخوردار نخواهد بود. اجرای موفق و مناسب پروژه‌های عمرانی شهر می‌تواند ما را در داشتن یک شهر سالم و زیبا یاری رساند. اجرای پروژه‌های عمرانی در کشورهای توسعه‌یافته چون که بر اساس اصول و ضوابط دقیق و برنامه‌ریزی شده انجام می‌گیرد اکثراً موفق بوده و به زیباسازی و رفاه بیش تر شهروندان کمک کرده است، ولی این امر در اکثر کشورهای جهان سوم موفق نبوده و تا خیرات، کمبود بودجه و عواملی چون مدیریت ضعیف باعث اجرای نامناسب این طرح‌ها شده است. در کشور ایران هم وضعیت به همین منوال می‌باشد، به طوری که نتایج به دست آمده در این تحقیق در مورد شهر خرم‌آباد به عنوان یکی از مراکز استانی کشور با استفاده از مدل AHP حاکی از آن است که در بین ۵ معیار مهم (توانایی مالی، توانایی فنی، زمان‌بندی، حمایت مدیران شهری و مدیریت پروژه) در اجرای پروژه‌های عمرانی به ترتیب معیارهای حمایت مدیران با امتیاز ۰/۳۱۱ و معیار زمان‌بندی با امتیاز ۰/۰۴۵ به عنوان مؤثرترین و ضعیف‌ترین معیارها در اجرای پروژه‌های عمرانی شناسایی شدند و در بین ۱۵ زیر معیار مهم زیر معیارهای مشارکت با امتیاز ۰/۱۵۳ و رهبری با امتیاز ۰/۱۳۹ به عنوان مؤثرترین معیارها در اجرای پروژه‌های عمرانی و زیر معیارهای تا خیرات با امتیاز ۰/۰۰۴ و زیر معیار تحصیلات مدیر با امتیاز ۰/۰۱۱ به عنوان ضعیف‌ترین زیر معیارها در اجرای پروژه‌های عمرانی رتبه‌بندی شدند. همچنین در گام بعدی در قالب آزمون‌های آماری نتایج بیانگر این موضوع می‌باشد که عوامل مدیریتی با بتای ۰/۲۹۱ بیش ترین تأثیر را بر روی متغیر اجرای طرح‌های عمرانی دارد. به این معنی که با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر عوامل مدیریتی، اجرای طرح‌های عمرانی ۰/۲۹۱ افزایش می‌یابد و بالعکس. سایر عوامل به ترتیب عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری با بتای (۰/۲۴۱)، علل قانونی (۰/۱۹۳)، مردم و شهروندان (۰/۱۱۲) و ضعف سیستم و شهرداری (۰/۲۱۱) بیش ترین تأثیر را بر روی

متغیر اجرای طرح‌های عمرانی دارند؛ بنابراین عامل مدیریت به‌عنوان مؤثرترین عامل در اجرای پروژه‌های عمرانی شناسایی گردید؛ بنابراین باید به نقش مدیریت شهری در اجرای پروژه‌های عمرانی بیش تر توجه کرد. در نهایت راهکارها و پیشنهادهایی برای انجام موفق‌تر پروژه‌های عمرانی ارائه می‌گردد که عبارت‌اند از: در شهر خرم‌آباد با بکارگیری مدیران با تخصص مرتبط با پروژه‌های عمرانی و همچنین تلاش در جهت ایجاد یک مدیریت شهری یکپارچه می‌توان ضعف مربوط به شاخص مدیریتی کاهش داد. در زمینه مربوط به عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با شهرداری می‌توان با پیوند مراکز تحقیقاتی و علمی و بخش خصوصی با سازمان‌های مربوط مدیریت شهری و همچنین تلاش در جهت ایجاد یک مدیریت یکپارچه‌ی شهری ضعف‌های مربوط با این شاخص را تا حد مطلوبی کاهش داد. در زمینه شاخص علل قانونی نیز با رفع تعارض‌های قوانین و شفاف ساختن قوانین برای سایر سازمان‌ها و پیمانکاران و اجرای قوانین در مدت‌زمان کوتاه و همچنین یک قوه مجریه قدرتمند در زمینه حل مشکلات و اجرای پروژه‌های عمرانی می‌توان در زمینه این شاخص نیز به موفقیت نسبی رسید. در مورد شاخص مردم و شهروندان نیز با معرفی کامل پروژه و همچنین شفاف‌سازی در زمینه معایب و مزایا اجرایی آن و تأثیرات بر زندگی شهروندان و همچنین مشارکت مؤثر شهروندان در تصمیم‌سازی پروژه‌های عمرانی در سطح شهر می‌توان ضعف‌های و از به وجود آمدن مشکلات در این زمینه جلوگیری کرد؛ و در ارتباط با شاخص ضعف سیستم و شهرداری می‌توان با اطلاع‌رسانی سازمان‌ها از پروژه‌های عمرانی یکدیگر و همچنین برطرف کردن نارسایی‌ها در زمینه انعقاد قراردادها به منظور جلوگیری از بی‌نظمی‌ها زمان‌بندی، گسترده کردن دامنه اختیارات شهرداری در امور محلی در زمینه مدیریت شهری ضعف‌های مربوط به این شاخص را نیز به حد مطلوبی رساند. در نهایت راهکارها و پیشنهادهای زیر برای انجام موفق‌تر پروژه‌های عمرانی ارائه می‌گردد:

- ۱- مدیریت شهری با برنامه‌ریزی و تعمق بیش تر در زمان پیش‌بینی و اجرای پروژه‌ها نسبت به رفع و یا به حداقل رساندن مشکلات و موانع اجرای پروژه‌ها اقدام نمایند.

- ۲- از شهروندان در زمینه پروژه‌های عمرانی نظرسنجی به عمل آید تا موجب رضایت‌مندی بیش تر آن‌ها را فراهم آورد. در حقیقت مصرف‌کننده اصلی این پروژه‌های شهری شهروندان می‌باشند.

- ۳- هماهنگ کردن سازمان‌های مختلف شهر با شهرداری به‌عنوان مهم‌ترین مرجع مدیریت شهری در جهت اجرای مناسب و بهتر پروژه‌های عمرانی

- ۴- رفع تعارض‌های قانونی و اجرای قوانین در مدت‌زمان کوتاه.

منابع و مأخذ:

۱. احمد نژاد، د، ۱۳۸۶. آموزش سریع microsof project انتشارات عابد. مهرگان قلم. چاپ سوم، تهران. ۲۸۸ صفحه.
۲. آخوندی، ع، برک پور، ن، اسدی، ا. ۱۳۸۷. آسیب‌شناسی مدل اداره امور شهر در ایران. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی. شماره ۶۳، بهار. صص ۱۵۶-۱۳۵.
۳. برک پور، ن، اسدی، ا. ۱۳۸۸. مدیریت و حکمروایی شهری. معاونت پژوهشی دانشگاه هنر، تهران.
۴. پاپلی یزدی، م، رجبی سناجردی، ح. ۱۳۸۲. نظریه‌های شهرسازی و پیرامون شهر. چاپ دوم، انتشارات سمت، دانشگاه تهران، ۳۶۰ صفحه
۵. خادم حسینی، ا، قدرجانی، ر، امیر زاهدی، یگانه. ۱۳۹۱. اداره مردمی شهر و مشارکت شهروندان در مدیریت شهری مطالعه موردی: منطقه پنج شهرداری اصفهان. مجله آمایش محیط ملایر، سال پنجم، شماره ۱۷.
۶. شکوئی، حسین. ۱۳۸۷. دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، چاپ اول، انتشارات سمت، تهران، ۵۶۰ صفحه
۷. صفی، س، نظریان، ا، ۱۳۹۳. نقش ساختار مدیریت شهری در توسعه فرهنگ شهر و شهرنشینی (مطالعه موردی: شهر همدان). فصلنامه آمایش محیط ملایر. شماره ۲۹. صص ۷۳-۵۱.
۸. عزیزی، م، ابویی اردکانی، م، نوری، ن. ۱۳۹۱، بررسی نقش کنشگران و ابزارهای مدیریت شهری در یکپارچگی مدیریت کلان‌شهر تهران، فصلنامه هویت شهر، شماره هفتم، سال ششم.
۹. فلسفی، ر، یزدان پناه، ا، احمدی، س، ۱۳۹۱. طبقه‌بندی شاخص‌های کلیدی در تبیین الگوی منشور پروژه برای مدیریت پروژه‌های شهری. دو فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۳۰ پاییز و زمستان ۹۱. ۶۷-۹۸
۱۰. کاشانی جو، خ، ۱۳۹۰، مدیریت طرح‌های عمرانی در شهرداری‌ها، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، تهران. ۱۳۱ صفحه.
۱۱. کاظمیان غ. ۱۳۷۵. طرح مجموعه شهری تهران و شهرهای اطراف آن، مرحله اول، وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۵۴ صفحه.

۱۲. لطیفی، غ. ۱۳۸۴. تحلیل مدیریت شهری تهران از سال ۱۳۸۶-۱۳۷۶، پایان نامه دکتری شهرسازی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ۳۴۰ صفحه.
۱۳. لنسی زاده، م، پروانه، ب و امیدی مهر، ف، ۱۳۹۱. فرزانه نقش مدیریت شهری در تعدیل نوسانات آسایش بیوکلیماتیک شهر خرم آباد در شرایط تغییر اقلیم، مجله آمایش محیط ملایر سال ششم، شماره ۲۶،
۱۴. وزیربان، س. ۱۳۸۲. مفاهیم و اصلاحات بودجه ریزی، انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، چاپ اول، تهران. ۱۵۰ صفحه.
۱۵. یزدان پناه، ا؛ کشتیانی، ی. ۱۳۸۶. مفاهیم و راهنمای مدیریت پروژه، چاپ اول، موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت، تهران. ۲۴۰ صفحه.

16. Asian development Bank (ADB). JAPAN bank for international cooperation (JBIC). and world Bank. 2005. connecting East Asia: A New framework for Infrastructure. Washington, DC: world bank
17. Bickerstaff, K., Tolley, R., Walker, G.. 2002, Transport Planning and Participation: the Rhetoric and Realities of Public Involvement, Journal of Transport Geography, Vol. 10,
18. Boulding, Kenneth. 1956 "General Systems Theory: The Skeleton of Science". *Management Science*, 2, 3, pp. 81-97.
19. Boulding, Kenneth. 1956. "General systems theory: the skeleton of science". *Management science*. 2.3. PP. 81-97.
20. fernando, f. morales, R. 2006, public private partner ships for municipal & governments {Electronic version}, from <http://www.mfif.org>. pp:75
21. Gopi, K. N. 1980. *Urban Growth and Industrial Location*, Mohan primalani, Oxford and IBG publishing Co. New Delhi, pp:143.
22. Hall, J. .2005, *Governance*. Published in *Encyclopedia of city*. Edited by Roger W. Caves, Routledge, London and New York. pp:350
23. Kamrava, M.A. 1998. *City Council and Legitimacy Crisis in Urban Management*, Pajuhesh
24. Kerzner, Harold. 2009, *Project management: a systems approach to planning, scheduling, and controlling*, 10th edition, New Jersey, John Wiley & Sons, Inc., March pp:84.

25. McGill, R.1998,Urban management in development countries , Citie,Vol 15 , No 6
26. Mulcahy, Rita .2009. PM Crash Course for IT Professionals: Real-World Project Management Tools and Techniques for IT Initiatives, Cisco press, CA, USA.pp:231No. 1, PP. 61-73.
27. Wood, Curtis.2006. Scope and Patterns of Metropolitan Governance in Urban America",American Review of Public Administration, Vol. 36, No. 3 ,pp 337-353.
28. www.koramabad.com
29. Ngai, E.W.T. and Chan, E.W.C. (2005). Evaluation of knowledge management tools using AHP, Expert Systems with Applications 29.

